

LATVIJAS VALSTS PREZIDENTS

**Uzruna Austrumprūsijas muzejā, atklājot diskusiju
“80 gadi pēc vācbaltiešu izbraukšanas. Vācbaltiešu identitāte mūsdienās”**

Līneburgā, 2019. gada 23. februārī

Pagājušajā gadā Latvijas valsts atzīmēja savu simtgadi. Taču ceļš uz neatkarīgu valsti bija daudz ilgāks.

Daudzus gadsimtus Latvijas elites valoda bija vācu valoda, un Latvija piederēja vācu kultūras telpai. Tai bija sava unikālā identitāte, kas sakņojās tās ciešajās saitēs ar reliģijas, ekonomikas un kultūras attīstību šeit, Vācijā. Latviju un mūsu kaimiņu - Igauniju savulaik par savu dzimteni sauca vācbaltiešu kopiena.

Gadsimtu gaitā atstātais vācbaltiešu kultūras mantojums vēl tikai tiek apzināts un pētīts, jo ne visos laikos šim darbam ļāva pievērsties valdošā ideoloģija. Par vācbaltiešu mantojumu spilgti vēsta materiālas liecības - Latvijas pilis un muižas, baznīcas un citi arhitektūras pieminekļi. Kultūru mijiedarbības liecības ir atrodamas arī mūsu valodā, ticībā un tradīcijās.

Tomēr, atskatoties uz Latvijas valstiskuma veidošanās laiku, svarīgākais vācbaltiešu iespaids ir bijis tieši nemateriāls.

18. gadsimtā vācbaltieši bija tie, kas Baltijā no Vācijas izplatīja tā sauktās tautas apgaismības idejas, iesākot plašus izglītības un no tās izrietošos latviešu tautas pašapziņas procesus.

Savukārt, 19. gadsimtā vācbaltieši izdeva pirmās latviešu avīzes, sāka latviešu tautasdziesmu vākšanu un lika pamatus latviešu kultūras pētniecībai. Latviešu nacionālās atmodas gadsimtu iedvesmoja izcilie vācbaltieši: publicists Garlībs Merķelis un mācītājs Augusts Bīlenšteins.

Izveidojoties neatkarīgai Latvijas valstij, vācbaltieši iekļāvās jaunās valsts veidošanā uz demokrātiskas Satversmes pamatiem. Lielu nopelni pieder juristam, žurnālistam un politiķim Paulam Šīmanim. Dziļi simboliski, ka viņš savu mūžu izvēlējās noslēgt dzimtajā zemē, nepakļaujoties nacionālsociālismam un iestājoties pret holokaustu.

Diemžēl Otrais pasaules karš vācbaltiešu kopienai atrāva no dzimtenes uz ilgu laiku. 1939.-41. gada izceļošanu noteica noziedzīga komunistu un nacionālsociālistu režīma vienošanās. Vai 60 000 vācbaltiešu varēja nebraukt? Diemžēl nē. Tie 1500 Latvijas pilsoņi, kas pašizliedzīgi palika dzimtenē, vēlāk kļuva par padomju represiju upuriem savas izcelsmes dēļ, un gadu desmitus bija spiesti slēpt dzimtas saknes un mantojumu.

Padomju okupācija padarīja neiespējamu pat domu par atgriešanos no trimdas. Latvijā tā vairākām paaudzēm uzspieda priekšstatu par nesamierināmām pretrunām un mūžsenu naidu pret vācbaltiešiem.

Ir pagājuši gandrīz 30 gadi kopš padomju okupācijas beigām, un Latvijas sabiedrībā ir nobriedusi nepieciešamība pēc jauna skata uz kopīgo pagātņi. Latviski tiek tulkoti un izdoti vācbaltiešu literātu darbi, zinātnieki strādā pie dažādiem pētījumiem, un ir tapušas vairākas teātra izrādes. Arī man 7. februārī bija iespēja noskatīties vēsturiskās drāmas "Baltiešu gredzens" pirmizrādi Nacionālajā teātrī. Savukārt Latvijas laukos – nereti ar privātu iniciatīvu, tiek atjaunotas nopostītas muižas un citi zuduši kultūras simboli.

Latviešus un vācbaltiešus saista ne tikai kopīga izcelsme no senās Livonijas vai Kurzemes, Vidzemes un Igaunijas provincēm. Mūs saista arī piederība vienotai Eiropai, kas nojauc vecās dalījuma līnijas. Līdz ar to šodien paveras ciešas sadarbības iespējas starp Latviju, Vāciju un citām Eiropas valstīm.

21. gadsimts ir labvēlīgs laiks Latvijas izaugsmei. Mūsu valsts ir līdzvērtīgs partneris Eiropas Savienībā un NATO, un Latvijas cilvēki bauda nebijušu brīvību, drošību un labklājību. Mūsdienu apstākļi ir labvēlīgi, lai palīdzētu atjaunot un nostiprināt vācbaltiešu kopienas saites ar Latviju.

Ļoti ceru, ka diskusija par vācbaltiešu identitāti sekmēs piederības apziņas nostiprināšanos un radīs apstākļus tās atdzimšanai jaunākajās paaudzēs.

Sirsnīgi pateicos visiem, kas veicina vācbaltiešu sadarbību ar Latviju un rūpējas par mūsu kopīgo vēsturisko mantojumu! Vēlu auglīgu un uz nākotni vērstu diskusiju!